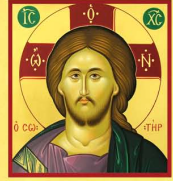

ΕΙΚΟΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Ἡ Ἄγιογραφία ὡς Λειτουργία καὶ ὁ Ἄγιογράφος ὡς Λειτουργὸς Μία Θερμὴ Ποιμαντικὴ Ἐκκλησις

*† Ἐπισκόπου Ὡρεῶν Κυπριανοῦ
Ἀναπληρωτοῦ Προέδρου*

- α.** Προλογικά.
- β.** Γενικὴ Ἱερωσύνη καὶ Λειτουργήματα.
- γ.** Θεολογία τῆς ὕλης.
- δ.** Θεολογία τῆς Εἰκόνας.
- ε.** Ἄγιογραφικὴ λειτουργία: τὸ «πῶς».
- ς.** Θερμὴ ποιμαντικὴ ἔκκλησις.
- *Βιβλιογραφικὴ ἀναφορά.*

*Εἰσήγησις στὴν Τελετὴ Ἀήξεως
τῆς Ἐκθέσεως Ὁρθοδόξου Ἄγιογραφίας Α'
στὸ Δημοτικὸ Ὡδεῖο Φυλῆς,
στὰ Ἄνω Λιόσια Ἀττικῆς,
τὴν Τετάρτη 20.12.2012/2.1.2013.*

Ἡ Ἀγιογραφία ὡς Λειτουργία καὶ ὁ Ἀγιογράφος ὡς Λειτουργὸς

Μία Θερμὴ Ποιμαντικὴ Ἐκκλησις

Θεοφιλέστατε·

Σεβαστοὶ Πατέρες καὶ Μητέρες·

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί μου καὶ Ἀδελφές μου·

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά·

α. Προλογικά

Ἐπικαλοῦμαι τὶς εὐχὲς τοῦ πολυσεβάστου Γέροντος καὶ Ὁδηγοῦ μας, τοῦ Πατρὸς καὶ Μητροπολίτου μας κυρίου Κυπριανοῦ· ἐπίσης, τὴν ἐνίσχυσι καὶ ὁδηγία τῆς Ὑπερευλογημένης Θεοτόκου· ἀλλά, ὅπωςδήποτε καὶ τὶς προσευχὲς Σας, προκειμένου νὰ προσεγγίσω ἓνα θέμα ἀρκετὰ σοβαρό.

Ἡ προσέγγισίς μου θὰ εἶναι καθαρῶς ποιμαντικὴ· αὐτὸ δὲν σημαίνει βεβαίως, ὅτι θὰ ἀγνοηθῆ ἡ θεολογικὴ διάστασις τοῦ θέματος, ἀλλὰ ὅτι θὰ τεθῆ στὰ πραγματικὰ ὄριά του, ἐφ' ὅσον στὴν Ὁρθοδοξία ἡ Ἱερωσύνη ἦταν πάντοτε θεολογοῦσα καὶ ἡ Θεολογία ἦταν πάντοτε ποιμαίνουσα.

Ἱερωσύνη, Ποιμαντικὴ καὶ Θεολογία, αὐτὰ τὰ τρία ἦσαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι μία *τριάδα ὁμοούσιος καὶ ἀχώριστος*· ἐν σχέσει μάλιστα μὲ τὸ λειτουργημὰ τῆς Ἀγιογραφίας, ἡ Ἱερωσύνη ἐκφράζει τὸ βάθος ἐκεῖνο τῆς Θεολογίας, τὸ ὁποῖο εἶναι γεμᾶτο εὐαισθησία καὶ τρυφερότητα, ὁμορφιὰ καὶ ποίησι, νῆψι καὶ προφητεία.

Ἡ ποιμαίνουσα Θεολογία εἶχε ἀνέκαθεν λόγο γιὰ ἐκεῖνα τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Λειτουργήματα, τὰ ὁποῖα κινδυνεύουν συνεχῶς ἀπὸ τὴν ἐκκοσμικέυσι, ἀπὸ τὸν ἰδεολογικὸ καὶ θρησκευτολογικὸ ἐκφυλισμὸ τους, ὥστε αὐτὰ νὰ διατηρηθοῦν στὴν ἀρχέγονη κατανόησί τους, στὰ πραγματικὰ ὄρια τους, στὴν γνήσια προοπτικὴ τους, στὴν χαρισματικὴ τους διάστασι.

Ἡ Ἱστορία, ἡ ὁποία συμπαράσῳρει συνήθως στὸ διάβα τῆς θεσμοῦς καὶ ιδέες, δὲν ἦταν ποτὲ ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ *πεδίῳ ἐϋθύνης*: εὐκαιρία φανερώσεως/ἀποκαλύψεως τῆς θεολογούσης Ἱερωσύνης, ἡ ὁποία –ὀδυνωμένη καὶ ὠδίνουσα, νήφουσα καὶ προφητεύουσα– ποιμαίνει καὶ διακονεῖ τὸ Μυστήριῳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κόσμου.

Καὶ οἱ Ἄγιογράφοι λοιπὸν, στοὺς ὁποίους κυρίως ἀπευθύνομαι ἀπόψε, ἔχουν ἰδιαίτερα σῳήμερα ἀνάγκη τῆς Θεολογίας· αὐτὴ τοὺς βοηθεῖ –μὲ ἐξαιρετικὰ ὑπεύθυνο τρόπο– *νὰ ἐννοήσουν τί εἶναι, ποία ἡ πνευματικὴ τους ταυτότης, προτοῦ νὰ μάθουν τί πρέπει νὰ κάμνουν, πῶς πρέπει νὰ ἀγιογραφοῦν.*

Ὅταν λησμονῆται ἡ θεμελιώδης αὐτὴ ἀρχή, ἡ *σημασία τοῦ εἶναι τῶν Ἄγιογράφων*, τὸ οἰκοδόμημά τους θα εἶναι ἐπισφαλές, ἂν δὲν ὀδηγηθοῦν σὲ *εἰκαστικὲς αἰρέσεις*.

* * *

• **Μὲ** τῆς προλογικὲς αὐτὲς σκέψεις εἰσέρχομαι στὸ θέμα μου.

Στὴν πρώτη ἐνόττητα θα ὀμιλήσω γιὰ τὴν *Γενικὴ Ἱερωσύνη καὶ τὰ Λειτουργήματα*, προκειμένου νὰ ἀναδειχθῇ τὸ *πρωταρχικὸ εἶναι τοῦ Ἄγιογράφου*.

β. Γενικὴ Ἱερωσύνη καὶ Λειτουργήματα

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας διδάσκει, ὅτι Κλῆρος καὶ Λαὸς συναποτελοῦμε Ἐνα Σῳμα, τὸ Σῳμα τοῦ Χριστοῦ: *τὸν Λαὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν Λαὸν τῆς Χάριτος, τὴν Κοινωνία τῶν Πιστῶν, τὸ Βασιλείον Ἱεράτευμα, τὸ Ἄγιον Ἔθνος, τὴν Ἐκκλησία.*

Ὅλοι οἱ βαπτισμένοι στὸ Ὄνομα τῆς Παναγίας Τριάδος *ἐνδύομεθα τὸν Χριστὸν* (Γαλ. γ' 27): δεχόμεθα τῆς Ἐνέργειας τῆς Θείας Χάριτος· γινόμεθα μέτοχοι τοῦ Ἀκτίστου Φωτός· καὶ συγκροτοῦμε ἓνα *Ἱερατικὸν Σῳμα, μίαν Ἱερατικὴν καὶ Βασιλικὴν Κοινότητα.*

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὁ Κύριός μας, διὰ τοῦ Ἄγίου Προφήτου Μωϋσέως, ἀποκαλεῖ τὸν Λαὸν Του «Βασιλείον Ἱεράτευμα καὶ Ἔθνος Ἄγιον» (Ἐξ. θ' 6)· καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη, διὰ τοῦ Ἄγίου Ἀποστόλου Πέτρου, ὀνομάζει τὸν Χριστιανικὸν πλέον Λαὸν Του «Γένος Ἐκλεκτόν, Βασιλείον Ἱεράτευμα, Ἔθνος Ἄγιον, Λαὸν εἰς Περιποίησιν» (Α' Πέτρ. β' 9).

Πράγματι, ὁ Χριστός μας ἔκαμε ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς «Βασιλεῖς καὶ Ἱερεῖς», «Ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ Αὐτοῦ» (Ἀποκ. ε' 10, α' 6).

* * *

Μὲ τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρῖσμα, κάθε Μέλος τῆς Ἐκκλησίας γίνεται «Χριστὸς Κυρίου»· ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι ἤδη *Ἱερεῖς*· μετέχουν στὴν *Βασιλικὴ Καθολικὴ Ἱερωσύνη*, στὸ *Βασίλειον Ἱεράτευμα*· συμμετέχουν στὸν Μοναδικὸ Θεῖο Ἱερέα, στὴν Μοναδικὴ Ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ· ἔχουν πλέον *ιερατικὴ φύσι*· ἀποτελοῦν τὴν *Ἱεραρχίαν τοῦ Λαοῦ*· καὶ ὅλη τους ἡ ζωὴ θεωρεῖται ὡς μία *Ἱερατικὴ Λειτουργία*.

Στὴν Ἐκκλησία συνυπάρχουν δύο εἶδη Ἱερωσύνης: ἡ *εἰδικὴ ἢ καθ-ιδρυματικὴ ἢ μυστηριακὴ Ἱερωσύνη*, ἀπαραίτητος πρὸς τέλεσιν τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, φορεῖς τῆς Ὁποίας εἶναι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι· καὶ ἡ *γενικὴ ἢ πνευματικὴ ἢ βαπτισματικὴ Ἱερωσύνη*, φορέας τῆς Ὁποίας εἶναι ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ δύο Ἱερωσύνες λειτουργοῦν «ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως», χωρὶς καμμίαν ἀντίθεσιν, κυριολεκτικὰ *συλλειτουργοῦν*.

Στοὺς κόλπους αὐτῆς τῆς *Ἱεραρχίας τοῦ Λαοῦ*, τῆς *ιερατικῆς ἰσοτιμίας*, διαφοροποιοῦνται τὰ *Χαρίσματα*, οἱ *Διακονίες*, τὰ *Ἐνεργήματα*, τὰ *χαρισματικὰ Λειτουργήματα*.

Κάθε Λειτουργήμα ἀπορρέει ἀπὸ τὸν ἴδιον Χριστό μας καὶ εἶναι Λειτουργήμα καὶ Διακόνημα τοῦ Σώματός Του, τοῦ Λαοῦ Του.

* * *

Ἐνα ἀπὸ τὰ Χαρίσματα αὐτὰ εἶναι τὸ *Λειτουργήμα τοῦ Ἁγιογράφου*· ὁ Ἁγιογράφος εἶναι ἐκεῖνος ὁ *ἐκκλησιαστικὸς λειτουργὸς*, ὁ ὁποῖος ἔχει λάβει τὴν *χειροτονία* του κατὰ τὸ ἱερὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρῖσμα, διὰ μέσου τῶν ὁποίων μετέχει στὴν *γενικὴ Ἱερωσύνη*, στὸ *Βασίλειον Ἱεράτευμα*.

Ὁπως κάθε Χριστιανός, ὁ Ἁγιογράφος ἢ ὁ *λειτουργὸς τῆς Ἁγιογραφίας* ἔχει ὡς ἔργο του νὰ ἐνεργοποιήσῃ τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρῖσμα· νὰ ἀνανεῶν συνεχῶς τὴν συμμετοχὴ του στὸ τριπλοῦν Ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Ἀρχιερέως Χριστοῦ: στὸ *Ἱερατικό*, τὸ *Βασιλικὸ* καὶ *Προφητικὸ*.

Ὁ Ἁγιογράφος δηλαδὴ, ὡς *λειτουργὸς ἐπιτελεῖ λειτουργία*, Ἔργο χάριν τοῦ Λαοῦ· ἀσκεῖ ἓνα δημόσιο κοινωνικὸ ἔργο: *ιερατεύει*, δηλαδὴ μεταμορφώνει τὴν ὕλη καὶ προσφέρει αὐτὴν ὡς θυσία στὸν Κύριο· *βασιλεύει*, δηλαδὴ κυριαρχεῖ δημιουργικὰ τῆς ὕλης καὶ τὴν ἐπιστρέφει στὸν Θεό· καὶ *προφητεύει*, δηλαδὴ διὰ μέσου τῆς ὕλης -Εἰκόνας ἀποκαλύπτει καὶ ἐξαγγέλει στὸν κόσμον τὴν Ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ καλεῖ αὐτὸν στὴν θέωσι, τὴν χριστοποίησι.

Ὁ Ἁγιογράφος λοιπόν, μέσω τῆς χαρισματικῆς Διακονίας του, εἶναι πράγματι *λειτουργὸς*, ὁ ὁποῖος ὀφείλει ὑπεύθυνα, μὲ τὴν συναίσθησι ὅτι συμβάλλει στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου, νὰ *ιερατεύῃ*, νὰ *βασιλεύῃ* καὶ νὰ *προφητεύῃ*.

Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας διδάσκουν ὅτι οἱ Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν *Κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, εἶναι «Βασιλεῖς καὶ Προφῆται

Ἐπουρανίων Μυστηρίων» καὶ συνεχίζουν μέσα στὸν κόσμον τὴν Λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας (Αγ. Μακαρίου Αἰγυπτίου, PG τ. 34, στλ. 624C, Ὁμιλία ΙΖ', § α').

Βάσει τῆς θέσεως αὐτῆς, γίνεται περισσότερο κατανοητὸ τὸ χάρισμα τοῦ Ἀγιογράφου ὡς *λειτουργοῦ*: μὲ τὶς ἅγιες Εἰκόνες, οἱ ὁποῖες ὑπάρχουν καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν τοῦ Ναοῦ, ἡ Ἀλήθεια κηρύττεται ἀποστολικά καὶ προφητικά παντοῦ· ἡ δύναμις τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταλύεται· ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐξαπλώνεται συνεχῶς· ὁ κόσμος σώζεται.

γ. Θεολογία τῆς ὕλης

Μὲ ὅσα προαναφέρθησαν, προσεγγίσαμε πὼς μία μεγάλη ἀλήθεια: ὅλος ὁ κόσμος, πᾶσα ἡ Δημιουργία ἔχει κληθῆ νὰ γίνῃ, διὰ τῆς Ἐκκλησίας, *Ναὸς τοῦ Θεοῦ*, ὁ τεράστιος *Καθεδρικός Ναὸς τοῦ Σύμπαντος*, ἐντὸς τοῦ Ὁποίου ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ὡς *Ἱερεῖς*, λειτουργοῦμε πρὸς τὴν κατεύθυνσι αὐτή, μέσῳ τῆς Ἱερωσύνης, γενικῆς καὶ εἰδικῆς.

Ἡ ζωὴ ὅλων μας, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, πρέπει νὰ εἶναι *λειτουργικὴ καὶ εὐχαριστιακὴ*, ἓνα μυστήριον καὶ μία ἱερωσύνη, μία ἐνεργοποίησις τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος, μία συμμετοχὴ στὸ τριπλοῦν Ἀξίωμα τοῦ Σωτῆρος μας Χριστοῦ, διότι μόνον τότε εἶναι δυνατὸν νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ γνήσια *ἐκκλησιαστικὴ-χαρισματικὴ ζωὴ*.

Ὁ χριστοποιημένος ἄνθρωπος, ὅπως διδάσκει ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, καλεῖται νὰ γίνῃ ὁ *Ἱερεὺς τῆς Λειτουργίας τοῦ Σύμπαντος*, δηλαδή νὰ φανερώνη/ἀποκαλύπτῃ τὸν Δημιουργό του καὶ ταυτοχρόνως νὰ ἐλκύῃ στὴν λατρεία τοῦ Θεοῦ ὅλη τὴν Δημιουργία.

Αὐτὴ ἡ ἀναφορὰ στὸν ὑλικὸν κόσμον καὶ ἐφ' ὅσον ὁ Ἀγιογράφος *λειτουργεῖ τὴν ὕλη*, μᾶς ὁδηγεῖ φυσιολογικά νὰ ἀναφερθοῦμε στὴν σταθερὴ διαχρονικὰ στάσι καὶ διδασκαλία τῆς Ὁρθοδοξίας ἐναντι τοῦ ὑλικοῦ στοιχείου τοῦ κόσμου· εἶναι σκόπιμον νὰ παρουσιάσουμε τὰ *βασικὰ στοιχεῖα*, τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν μίαν τρόπον τινὰ *θεολογία τῆς ὕλης*, μία *θεολογία τοῦ χριστιανικοῦ ὕλισμοῦ*.

Αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖον, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, διότι ὑπάρχει ἡ λανθασμένη ἀντίληψις, ὅτι διῆθεν ὁ Χριστιανισμὸς ὑποτιμᾷ ἢ περιφρονεῖ τὴν ὑλικὴν διάστασι τοῦ κόσμου καὶ ἔχει υἱοθετήσῃ *διαρχικὰς ἢ πλατωνικὰς δοξασίαις*.

1. Ἡ Ὁρθοδοξία πρεσβεύει τὴν θετικὴν σημασίαν τοῦ ὑλικοῦ στοιχείου καὶ διδάσκει, ὅτι ὁ Τριαδικὸς Θεὸς, μὲ τὴν ἰδικὴν Του προσωπικὴν παρέμβασιν,

με τις Ἄκτιστες Ἐνέργειές Του, ἐδημιούργησε τὸν ὑλικὸ κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μηδενός, χωρὶς μεσάζοντες, ὅπως ὑπεστήριζαν διάφοροι αἰρετικοί, οἱ ὁποῖοι μάλιστα κατεδικάσθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

2. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλήρης καὶ πραγματικὰ ἄνθρωπος, τώρα καὶ στὴν αἰωνιότητα, μόνον στὴν διφυῆ σύστασί του, δηλαδὴ στὴν ἀδιαίρετη καὶ ἀσύγχυτη ἐνότητα ψυχῆς καὶ σώματος.

3. Στὴν Ἐνανθρώπησι, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν βδελύσσεται τὸ ὑλικὸ στοιχείο, ἀλλὰ προσλαμβάνει ἐκ τῆς Θεοτόκου Μαρίας τὴν πλήρη καὶ ἀνθρώπινη φύσι, σῶμα καὶ ψυχὴ, ἢ ὁποῖα λειτουργεῖ μὲ ὅλα τὰ γνωστὰ ἀνθρώπινα ἀδιάβλητα πάθη, καὶ καθιστᾷ αὐτὴν κοινωνὸν τῆς θεότητος.

4. Ὁ Σωτήρας μας Χριστὸς ἐτίμησε τὴν ἀνθρώπινη φύσι στὸν ὕψιστον βαθμὸν κατὰ τὴν Μεταμόρφωσι, τὴν Ἀνάστασι καὶ τὴν Ἀνάληψί Του, ὅποτε καὶ ἀνέδειξε αὐτὴν συγκάθεδρον τῆς Θεότητος.

5. Ὅλα τὰ κτίσματα, πλασμένα ὡς «λίαν καλά», ὑπηρετοῦν τὴν φανέρωσι/ἀποκάλυψι τοῦ Θεοῦ καὶ ἔχουν κληθῆ νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸν Θεό, ὄχι βεβαίως μὲ τὴν ἀμέθεκτη Οὐσία Του, ἀλλὰ μὲ τις Ἄκτιστες Ἐνέργειές Του (ἀποφυγὴ πανθεϊσμοῦ)· δηλαδὴ, μέσα στὴν Ἐκκλησία ἢ ὕλη μεταμορφώνεται, ἀγιάζεται, θεώνεται, ὅποτε καὶ ἀναδεικνύεται ὁ ἔσχατος προορισμὸς τῆς.

6. Ἡ ὕλη εἶναι κυριολεκτικὰ τὸ ὑλικὸ τῆς σωτηρίας μας, διότι εἶναι ἀδύνατον ὁ ἄνθρωπος νὰ σωθῆ, δηλαδὴ νὰ συναντήσῃ καὶ ἐνωθῆ μὲ τὸν Θεό, χωρὶς νὰ χρησιμοποιεῖ τὸν κόσμον, τὸ σῶμα, τὴν ὕλη, ἢ ὁποῖα γίνεται ἀγωγὸς τῆς Χάριτος.

* * *

Ἐν κατακλείδι· εἶναι ἀμέσως καὶ πλήρως κατανοητό, βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ὅτι κανεὶς ἄλλος μέχρι τώρα δὲν ἔχει διανοηθῆ νὰ ἀνεβάσῃ τὴν ὕλη σὲ τέτοιο ὑψηλὸ ἐπίπεδο, ὅπου τὴν ὕψωσε ἡ Ἐκκλησία, μάλιστα μὲ τὴν συνδρομὴ καὶ τῆς ἀγιογραφικῆς λειτουργίας.

δ. Θεολογία τῆς Εἰκόνος

Μέχρι τώρα ἔχουμε ἀναφερθῆ στὸν Ἄγιογράφο ὡς λειτουργὸ καὶ στὴν ὕλη, τὴν ὁποῖα αὐτὸς λειτουργεῖ· στὸ «εἶναι» καὶ στὸ «τί» τοῦ Ἄγιογράφου.

Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅπως εἶναι γνωστόν, εἶναι ἡ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ· ὁ σκοπὸς ὅμως τῆς λειτουργίας τοῦ Ἄγιογράφου, περισσότερο συγκεκριμένα, ποῖος εἶναι;

Ο Άγιογράφος, όταν ολοκληρώσει μίαν Εικόνα, καλείται να ενεργήσει *εὐχαριστιακά*, ἀπευθυνόμενος στὸν Κύριό μας: «Τὰ Σ'ὰ ἐκ τῶν Σῶν!»· ἐπίσης, ὀφείλει νὰ προσευχηθῆ ἐν ταπεινώσει καὶ εὐγνωμοσύνη στὸν Χριστό μας, ὅπως ὁ Ἱερεὺς στὴν Θεία Λειτουργία: «Εὐχαριστοῦμέν Σοι καὶ ὑπὲρ τῆς Λειτουργίας ταύτης, ἦν εκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας» (Εὐχὴ Ἁγίας Ἀναφορᾶς).

Τί ὅμως ἀκριβῶς εἶναι αὐτὴ ἡ *λειτουργία*; αὐτὸ τὸ ἔργο, γιὰ τὸ ὁποῖο αἰσθάνεται ὅτι ἐκρίθη ἄξιος ὁ Ἁγιογράφος; γιατί *λειτουργεῖ* ὁ Ἁγιογράφος; τί ἀκριβῶς προσφέρει στὸν Κύριο καὶ τὴν Ἐκκλησία Του ὡς *λειτουργός*;

Ὡς ἀπάντησι στὰ ἐρωτήματα αὐτά, φρονῶ ὅτι ἐδῶ εἶναι ἀπαραίτητη μία σύντομη ἀναφορὰ στὴν *Θεολογία τῆς Εἰκόνας*, τῆς ὁποίας *βασικὲς θέσεις* εἶναι οἱ ἐξῆς δέκα (1-10).

* * *

1. Ἡ Εἰκόνα προϋποθέτει καὶ βεβαιώνει τὴν *ὄντολογικὴ διάκρισι Οὐσίας καὶ Ἐνεργείας* στὸν Θεό, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τῆς ἐν Χριστῶ Ζωῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας· ἡ διάκρισις αὐτὴ ἐπιτρέπει καὶ τὴν *εἰκαστικὴ ἔκφρασι τῆς Θεώσεως/Χριστοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου*.

2. Ἡ Εἰκόνα θεμελιώνεται δογματικὰ στὴν Ἐνανθρώπησι τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ· ἀπόρροια τῆς Ἐνανθρωπήσεως εἶναι ἡ *δυνατότης νὰ ἀποτελοῦν οἱ ἄνθρωποι τὰ δοξασμένα Μέλη τοῦ Σώματός Του*, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ *ὑλὴ νὰ θεώνεται* μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας.

3. Ἡ Εἰκόνα δὲν εἶναι φαντασικὴ/ἰδεατὴ σύλληψις τῆς ὑποστάσεως τοῦ Πρωτοτύπου, ἀλλὰ τὰ *συγκεκριμένα καὶ ἱστορικὰ χαρακτηριστικὰ* τοῦ Πρωτοτύπου, ὅπως τὰ διέσωσε ἡ μνήμη τῆς Ἐκκλησίας.

4. Ἡ Εἰκόνα εἰκονίζει τὴν *ὑπόστασι/πρόσωπο* καὶ *ὄχι τὴν φύσι/οὐσία* τοῦ Πρωτοτύπου· Εἰκόνα καὶ Πρωτότυπο ἀποτελοῦν μὲν *μία καὶ μοναδικὴ* πραγματικότητα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν *ὑποστατικὴ ὁμοιότητα*· ἀλλὰ, ταυτοχρόνως καὶ *δύο σαφῶς διακεκριμένες* πραγματικότητες, ὅσον ἀφορᾷ τὴν *φυσικὴ ἑτερότητα*, ἐφ' ὅσον ἄλλη εἶναι ἡ φύσις (τὸ ὑλικὸ) τῆς Εἰκόνας καὶ ἄλλη ἡ φύσις τοῦ Πρωτοτύπου.

5. Ἡ Εἰκόνα καὶ τὸ Πρωτότυπο παρὰ ταῦτα *δὲν χωρίζονται διχοτομικὰ* λόγῳ τῆς *φυσικῆς ἑτερότητος*, ἀλλὰ συνδέονται *χαρισματικὰ*, ἐφ' ὅσον καὶ τὰ δύο εἶναι *δέκτες* καὶ *φορεῖς* ὄχι τῆς *φυσικῆς*, ἀλλὰ τῆς *χαρισματικῆς παρουσίας* τῆς Θεότητος.

6. Ἡ Εἰκόνα ἔχει *διαβιβαστικὴ λειτουργία*· γίνεται ἡ *δίοδος* καὶ ἡ *διάβασις* πρὸς τὸ Πρωτότυπο· ὅπως *ἓνα καὶ ἀδιαίρετο* εἶναι τὸ εἰκονιζόμενο (*ὑποστατικὴ ὁμοιότης*), ἔτσι *μία καὶ ἀδιαίρετη* εἶναι ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, ἡ ὁποία τῆς ἀποδίδεται.

7. Ἡ Εἰκόνα ἔχει ἐσχατολογικὸν χαρακτήρα· ἐκφράζει τὴν ἐσχατολογικὴν πραγματικότητα τῆς Δόξης καὶ Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ὅποια βιώνεται τώρα ἐν εἴδει ἀρραβῶνος μέσα στὴν Ἐκκλησία, ὅπου τὸ Κτιστὸ καὶ τὸ Ἄκτιστο ἐνώνονται ἀσυγχύτως.

8. Ἡ Εἰκόνα εἶναι «μέτοχος Χάριτος»· εἶναι φορέας τῆς Θεότητος, ὄχι βεβαίως τῆς θείας Φύσεως, ἀλλὰ τῆς Ἀκτίστου Θεοποιοῦ Ἐνεργείας καὶ Χάριτος, τὴν Ὅποια φέρει τὸ Πρωτότυπο.

9. Ἡ Εἰκόνα θεολογεῖ μὲ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα: παρουσιάζει τὸ Πρωτότυπο ὄχι φυσιοκρατικὰ-αἰσθησιοκρατικὰ-ἀνθρωποκεντρικά, ἀλλὰ Χριστοκεντρικά· δηλαδή, μεταμορφωμένο καὶ θεωμένο/χριστοποιημένο, ἐφ' ὅσον αἰσθητοποιεῖ τὴν παρουσία τῆς Ἀκτίστου Θείας Χάριτος καὶ Ἐνεργείας στὸ δοξασμένο Πρωτότυπο καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι εἶναι Πολίτης τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

10. Ἡ Εἰκόνα, ὡς φορέας τῆς Θεότητος, μέσφ τῆς προσκυνήσεως, τοῦ ἀσπασμοῦ, τῆς περιπτύξεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀράσεως Αὐτῆς, μετοχετεύει στὴν ὅλη ὑπαρξὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀγιασμό.

• **Ἐδῶ**, εἰδικὰ γιὰ τὴν τελευταία αὐτὴ θέσι, θὰ ἀναγνώσω τρία χαρακτηριστικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως.

α. Τῆς Ζ' Ἀγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787):

«Καὶ ἀσπασώμεθα καὶ περιτυζώμεθα (τὰς σεπτὰς Εἰκόνας), ὡς ἐλπίδα ἔχοντες ἀγιασμοῦ μεταλαμβάνειν παρ' αὐτῶν».

(Mansi τ. 13, στλ. 3090· ΣΜ τ. Β', σελ. 855αβ)

«Διὰ τῆς ὀρατικῆς αἰθήσεως βλέποντες τὴν σεπτὴν Εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς κυρίως καὶ ἀληθῶς Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Ἀγίας Θεοτόκου, Ἀγίων Ἀγγέλων τε καὶ πάντων τῶν Ἀγίων, ἀγιάζονται (οἱ Χριστιανοί)».

(Mansi τ. 13, στλ. 249DE· ΣΜ τ. Β', σελ. 838β)

β. Τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ († 749):

«Καὶ αἰσθητῶς μὲν τὸν Αὐτοῦ Χαρακτήρα προτίθεμεν ἀπανταχῆ, καὶ τὴν πρώτην ἀγιαζόμεθα· πρώτη γὰρ αἰσθήσεων ὄρασις»· «ὑπόμνημα γὰρ ἔστω ἡ Εἰκὼν· καὶ ὅπερ τοῖς γράμμασι μεμνημένοις ἡ βίβλος, τοῦτο καὶ τοῖς ἀγραμμάτοις ἡ Εἰκὼν· καὶ ὅπερ τῇ ἀκοῇ ὁ λόγος, τοῦτο τῇ ὀράσει ἡ Εἰκὼν· νοητῶς δὲ αὐτῇ ἐνούμεθα».

(PG τ. 94, στλ. 1248C)

γ. Τοῦ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου († 826):

«Καὶ εἰ ὁ θηρόμορφος τύπος (τοῦ χαλκίνου ὄφεως), ὁρώμενος μόνον, τοὺς δεδηγμένους ἴατο, πόσον οὐχ ὁ ιεροτύπος Χαρακτήρ τοῦ Χριστοῦ βλεπόμενος ἀγιάσει τοὺς τεθεαμένους;».

(PG τ. 99, στλ. 335-336Α)

* * *

Ἴσως, ὅλες οἱ *βασικὲς θέσεις* αὐτὲς εἶναι δυνατὸν νὰ συμπεριληφθοῦν στὶς ἐξῆς δύο ἐνότητες:

- «Οἱ ὀρθόδοξες Εἰκόνες ἐκφράζουν τὴν ἐσωτερικότητα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἔνωση Ἀκτίστου καὶ Κτιστοῦ, τὴν μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ ἄκτιστο Φῶς, τὸ ὁποῖο εἰσηλθε μέσα στὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ προχέεται στὸ σῶμα καὶ ὅλη τὴν δημιουργία. [Οἱ Εἰκόνες] περιβάλλουν τὸν ἄνθρωπο, πὺ τὶς βλέπει, μὲ εὐαισθησία, τρυφερότητα καὶ ἀγάπη. Συγχρόνως, τὸ ἱλαρὸ Φῶς προχέεται ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ ἀγιάζει ὅλη τὴν κτίση».

- «Οἱ Εἰκόνες δὲν εἶναι σύμβολα ἐξωτερικά, ἀλλὰ ἐκφράσεις τοῦ Μυστηρίου τῆς Σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Στὴν πραγματικότητα, ἡ ἱστορία τῶν ἱερῶν Εἰκόνων δείχνει τὴν ὑποστατικὴ ἔνωση Κτιστοῦ καὶ Ἀκτίστου στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν κατὰ Χάρη ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό».

* * *

Τελικά, προκύπτει ἀβίαστα, ὅτι ὁ Ἄγιογράφος μὲ τὴν *λειτουργία* του, προσφέρει ἔργο ὑψίστης σημασίας, ἐφ' ὅσον μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐορτάζουμε μίαν συνεχῆ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας:

- *ἀναστηλώνει εἰκαστικά*, ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, δηλαδὴ μέσα στὴν Ἱστορία, τὴν *πραγματικὴ Εἰκόνα τοῦ Θεοῦ*, ἡ Ὁποία εἶναι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ·

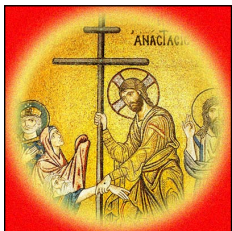
- *ἀποκαλύπτει τὸ γνήσιο Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ*, ὁ Ὁποῖος ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπο εἰρηνικά, κενωτικά καὶ στοργικά, ὡς τρυφερὸς Νυμφίος τῆς καρδιάς του καὶ ἐνώνεται μαζί του μέσα στὴν Ἐκκλησία Του, μέσα στὸν ὀλόφωτο Νυμφῶνα τῆς Δόξης Του·

- *ἀποκαλύπτει τὸν γνήσιο Ἄνθρωπο*, ὡς κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ὁ ὁποῖος βιώνει τὴν Ἀρχοντικὴ Ἀγάπη καὶ τὴν Ἀρχοντικὴ Ἐλευθερία, τὴν «ἀγία ἀριστοκρατία τοῦ Θεοῦ» (Ἅγιος Νικόλαος Βελμιρόβιτς), ἐνωμένους μὲ τὴν Νύμφη καὶ τὸ Πνεῦμα (Αποκαλ. κβ' 17)·

- *μεταβάλλει*, μέσῳ αὐτῆς τῆς *ἀποκαλυπτικῆς Ἀναστηλώσεως*, τὴν ὕλη σὲ *φορέα τῆς Θεότητος* καὶ σὲ *ὄργανο τοῦ Ἁγιασμοῦ μας*, δηλαδὴ *παροντο-*

ποιεῖ τὸν Μεταμορφωμένο Κόσμο, τὴν Νέα Δημιουργία τοῦ Θεοῦ, μέσα στὸ Φῶς τῆς Ἁγίας Τριάδος.

ε. Ἁγιογραφικὴ λειτουργία: τὸ «πῶς»

Εἶδαμε λοιπὸν τὸν Ἁγιογράφο ὡς λειτουργό· ἐπίσης, εἶδαμε τὰ ὄλικά τῆς λειτουργίας του· καὶ τέλος, τὸν σκοπὸ τῆς λειτουργίας του.

Ἀπομένει λοιπὸν νὰ ἀναφερθοῦμε διὰ βραχέων στὸν τρόπο, στὸ «πῶς» τῆς λειτουργίας του, προκειμένου νὰ ὀλοκληρώσουμε, χάριτι Θεοῦ, τὴν ποιμαντικὴ μας προσέγγισι στὸ σοβαρώτατο αὐτὸ θέμα.

Μὲ ὅσα ἀνεπτύχθησαν προηγουμένως, πιστεῦω ὅτι συνειδητοποιεῖται πλήρως ἡ ἐκκλησιαστικότης τοῦ λειτουργήματος, τὸ ὁποῖο καλεῖται νὰ ἀσκήσῃ ὁ Ἁγιογράφος.

Εἶναι ἀδιανόητον ἡ λειτουργία του νὰ τελῆται αὐτόνομα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ Ζωή, τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς Ἀσκήσεως καὶ τῶν Μυστηρίων!...

Ἄλλωστε, ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν εἰδικὴ ἐκκλησιαστικὴ Εὐχή, διὰ τῆς ὁποίας δέχεται ὁ Ἁγιογράφος ὑπὸ τοῦ Ἱερέως τὴν εὐλογία νὰ τελῆ τὴν ἁγιογραφικὴ λειτουργία του.

Δὲν θὲ πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι ὁ Ἁγιογράφος θεολογεῖ, εἶναι θεολόγος ἐμπειρικὰ καὶ γνωστικά· ἡ ἐμπειρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας εἶναι οἱ ἀναγκαῖες καὶ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις ἀσκήσεως τοῦ λειτουργήματός του.

Μὲ τὴν χαρισματικὴ ζωὴ του ὁ Ἁγιογράφος συντελεῖ μοναδικὰ στὸ νὰ βιῶνῃ ἡ Ἐκκλησία, τὸ σύνολο τῶν εὐσεβῶν, τὴν χαρισματικὴ παρουσία τοῦ Πρωτοτύπου στὴν Εἰκόνα.

Τὸ θεολογεῖν καὶ τὸ λειτουργεῖν/ἁγιογραφεῖν, στὸ πρόσωπο τοῦ Ὁρθόδοξου Ἁγιογράφου, ταυτίζονται.

* * *

Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ὁ Ἁγιογράφος, προκειμένου νὰ μεταβάλλῃ τὴν ὕλη σὲ «Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου», σὲ Τόπο Ἀποκαλύψεως τῆς Θεοποιοῦ Χάριτος, νὰ λειτουργῇ ὄχι μὲ «γυμνὰ χέρια»!...

Ἦοφείλει ὁ Ἁγιογράφος νὰ χρησιμοποιεῖ τὴν «λαβίδα» τῆς ἐν μετανοίᾳ μετοχῆς στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, τὴν Ζωὴ τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων καὶ τῆς Ἠσυχαστικῆς Καθάρσεως.

Ἦ Ἁγιογράφος, μὲ τὴν «λαβίδα» αὐτῇ, ὅπως στὸ γνωστὸ Ὅραμα τοῦ Ἁγίου Προφήτου Ἡσαΐου, λαμβάνει τὸν «ἄνθρακα» τῆς ἱεραῆς Εἰκόνας

ἀπὸ τὸ «θυσιαστήριον» τῆς λειτουργίας του καὶ προσφέρει αὐτὸν εἰς προσκύνησιν καὶ ἀγιασμόν:

«καὶ ἤψατο τοῦ στόματός μου καὶ εἶπεν· ἰδοὺ ἤψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου καὶ τὰς ἀμαρτίας σου περικαθαριεῖ» (Ἠσ. ς' 6-7).

* * *

Ἰπὸ τὸ πρίσμα τῆς θεωρήσεως αὐτῆς, Ἄγιογράφος εἶναι καὶ καλεῖται ὄντως καὶ ἀληθῶς μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος βιώνει μὲ συνέπεια τὴν χαρισματικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπομένως *λειτουργεῖ* μὲ τὴν ἔμπνευσι καὶ ὁδηγία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς γνήσιος Θεολόγος τῆς Παραδόσεως.

- «Οἱ ἱεροὶ Εἰκονογράφοι», γράφει ἓνας σύγχρονός μας Λευΐτης, «διὰ νὰ ζωγραφίσουν μίαν Εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας, ἔπρεπε νὰ νηστεύσουν προηγουμένως καὶ νὰ ζήσουν ζωὴν μεγάλης ἀσκήσεως καὶ πλήρους ἀφοσιώσεως καὶ προσευχῆς.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀπέκτων τὰς ἀπαραιτήτους πνευματικὰς ἐμπειρίας, τὰς ὁποίας καὶ ἐξέφραζον μὲ τὰ χρώματα.

Συνέβαινε, δηλαδὴ, κάτι ἀνάλογον μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Μωϋσέως.

Ὁ Μωϋσῆς ἔμεινε τεσσαράκοντα ἡμερόνυκτα ἐπάνω εἰς τὸν Ὅρος, ἔζησε ζωὴν ἐντόνου ἀσκήσεως καὶ ἐγγύτητος μὲ τὸν Θεὸν (Ἐξ. κδ' 15-18) καὶ ἀφοῦ ἐφωτίσθη μὲ τὸ Ἄκτιστον Φῶς τῆς Τριαδικῆς Θεότητος, κατῆλθε διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ (Ἐξ. λδ' 30).

Μὲ αὐτὰ ἐνοοῦμεν, διατί δὲν ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν Εἰκονογράφοι ὅσοι δὲν ἔχουν αὐτὰ τὰ ἐσωτερικὰ βιώματα καὶ τὰς πνευματικὰς ἐμπειρίας. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ ἔργα τους εἶναι ἀπλοὶ πίνακες ἢ ἀντίγραφα ἱερῶν Εἰκόνων, τὰς ὁποίας ἐζωγράφισαν ἄλλοι, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Ἀντιθέτως, οἱ Εἰκονογράφοι τῆς Ἐκκλησίας μας εἶχον τὴν συναίσθησιν, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο διὰ ἰδικὰ τῶν ἔργα, ἀλλὰ διὰ ἔργα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἐκεῖνοι ἐδάνειζον μόνον τὰ χέρια των.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, δὲν ἔγραφαν ποτὲ τὰ ὀνόματά των εἰς τὰς ἀγίας Εἰκόνας.

Ἐσημείωναν μόνον ὅτι ἔγιναν «διὰ χειρός...», μὲ τὸ χέρι των δηλαδὴ, τὸ ὁποῖον τὸ εἶχον δανείσει εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ νὰ τὸ κατευθύνῃ.

Ἐπίστευον ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀποκαθιστᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν φθαρεῖσαν εἰκόνα, ὀδηγεῖ καὶ τὸ χέρι των, διὰ νὰ ζωγραφίσῃ τὴν ἀναστηλωμένην εἰκόνα τοῦ ζώντος Θεοῦ.

Ἐπίστευον, ἐπίσης, ὅτι αἱ Εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀποτελεσμα εσωτερικῶν βιωμάτων, δὲν ἐξέφραζον καταστάσεις τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἀλλὰ καταστάσεις τοῦ **Μεταμορφωμένου Κόσμου**.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον παριστάνονται εἰς τὰς Εἰκόνας οἱ Ἅγιοι, τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ καὶ ὀλόκληρος ἡ δημιουργία, δὲν εἶναι “φυσικός”.

Αἱ ἅγιοι Εἰκόνες δὲν ἐκφράζουν “φυσικὲς” καταστάσεις αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ **πνευματικὲς ἐμπειρίες τῆς Ἐκκλησίας μας δι' ἓνα Μεταμορφωμένον Κόσμον**, ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφει εἰς τὴν πρώτην του λαμπρότητα, εἰς τὴν “ἔνδοξον ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ” (Ρωμ. η' 21)».

ζ. **Θερμὴ ποιμαντικὴ ἔκκλησις**

Ὁ Ἄγιογράφος τῆς Παραδόσεως εἶναι μέλος τίμιον τῆς Ἐσχατολογικῆς Κοινότητος τῆς Ἐκκλησίας· συμβάλλει καὶ αὐτός, μέσῳ τῆς *λειτουργίας* του, ὥστε ὁ *Μέλλον Αἰὼν* νὰ εἶναι τὸ *Παρόν* μας, νὰ ἀνῆκουμε ἤδη σὲ αὐτὸ ποὺ ἔχουμε κληθῆ νὰ γίνουμε, νὰ Ζοῦμε στὸ *Μέλλον*...

Παρακαλοῦμε ἐγκάρδια τὸν Ἄγιογράφο, τοὺς Ἄγιογράφους μας· τοὺς ἀπευθύνουμε μία θερμὴ ποιμαντικὴ ἔκκλησι:

- ἄς καταβάλλουν μίαν συνεχῆ προσπάθεια, ὥστε νὰ προσφέρουν τὴν *λειτουργία* τους ὄχι μὲ «γυμνὰ χέρια»· ὄχι δηλαδὴ ἀπροϋπόθετα, μὲ ἐπιπολαιότητα καὶ μὲ κοσμικὸ φρόνημα·

- ἄς ἀξιοποιήσουν τὸ μέγα προνόμιό τους: νὰ ἐλκύουν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν *λειτουργία* τους «τὰ ἔσχατα στὴν καθημερινή μας ζωή»·

- ἄς ἐξακολουθήσουν οἱ Εἰκόνες τους νὰ εἶναι *παράθυρα* στὴν *αἰωνιότητα*·

- ἄς εἶναι πάντοτε ἀνοιγμένα πρὸς τὴν *Μερίαν τοῦ Τέλους/τῶν Ἐσχάτων*, γιὰ νὰ ἀναπνέουμε τὸν καθαρὸ ἀέρα τῆς Χάριτος, γιὰ νὰ αἰσθανώμεθα ἀπὸ τοῦ νῦν «συμπολίται τῶν Ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ» (Ἐφῆσ. β' 19), τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν!

† ὁ. Ὡ.Κ.

• Βιβλιογραφική αναφορά

1. **Ἰωάννου Ν. Καρμίρη**, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθήνα 1973.
 - «*Λαὸς Θεοῦ*», «*Κοινωνία Πιστῶν*» καὶ «*Σῶμα Χριστοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία*», (σελ. 109-170)· «*Οἱ Λαϊκοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ*» (σελ. 430-518).
2. **Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλα**, Δογματική, τ. Β', «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήνα 1979.
 - «*Τὸ τρισσὸν ἀξίωμα τοῦ Κυρίου*» (σελ. 143-203).
3. **Ἀρχιμανδρίτου Ἠλία Δ. Μαστρογιαννοπούλου**, Χαρισματική Ζωή - Τὸ Βασίλειον Ἱεράτευμα τῶν Πιστῶν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐκδόσεις «Δωδώνη», Ἀθήνα 1972.
4. **Παύλου Εὐδοκίμου**, Ἡ Πάλη μετὰ τὸν Θεόν, ἐκδοσις δ', Π.Ι.Π.Μ.-1 Θεολογικὰ Δοκίμια, Θεσσαλονίκη 1981.
 - «*Ἡ καθολικὴ Ἱερωσύνη τῶν λαϊκῶν στὴν Ἀνατολικὴ Παράδοσι*» (σελ. 269-289).
5. **Δημητρίου Τσελεγγίδη**, «*Ἡ Χαρισματικὴ Παρουσία τοῦ Πρωτοτύπου στὴν Εἰκόνα του κατὰ τὴν Εἰκονολογία τῆς Ἐκκλησίας*», Κοζάνη 1991.
6. **Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου**, «*Ἡ Εἰκόνα σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση*», περιοδ. «Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβαση», ἀριθ. 163/Φεβρουάριος 2010, σελ. 10-11.
7. **Πρεσβυτέρου Ἀντωνίου Γ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐφόδιον Ὁρθοδοξίας, Α.Δ.Ε., Ἀθήνα 1974.
 - «*Ἡ θέσις τῶν Λαϊκῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν*» (σελ. 186-195)· «*Αἱ Ἅγια Εἰκόνες*» (σελ. 279-289).
8. **Ἠλία Βουλγαράκη**, Ποιὸς ἀγαπάει ἀληθινά, ἐκδοσις β', «Μαῖστρος», Ἀθήνα 2007.
 - «*Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Ὑλικὸς Κόσμος*» (σελ. 30-33).
9. **Γεωργίου Γαλίτη**, «*Θεολογία τῆς ὕλης*», περιοδ. «Ἐκκλησία», 1.3.1991, σελ. 138.
10. **Μητροπολίτου Ἀχελώου Εὐθυμίου**, «*Χαρακτηριστικὲς Τάσεις τῆς Ἐποχῆς μας*», περιοδ. «Σύνδεσμος», ἀριθ. 449/Μαΐου 2010, ἀριθ. 450/Ἰουν.-Ἰουλ. 2010.
 - «*Α'. Ἡ ἀποϊεροποίηση τοῦ ὕλικου στοιχείου*» (σελ. 122-123)· «*Β'. Ἡ ἀποϊεροποίηση τῆς Κοινωνίας*» (σελ. 146-147).
11. **Ἐπισκόπου Σεργκίεβο Βασιλείου**, «*Ζώντας στὸ Μέλλον*», στὸν Συλλογικὸ Τόμο «Ζωντανὴ Ὁρθοδοξία στὸν σύγχρονο κόσμον», σελ. 65-76, «Ἐστία», Ἀθήνα 2001.
12. **Μητροπολίτου Ἐρζεγοβίνης Ἀθανασίου (Γιέβτιτς)**, «*Τὰ Ἐσχάτα στὴν Καθημερινή μας Ζωή*», στὸν Συλλογικὸ Τόμο «Ζωντανὴ Ὁρθοδοξία στὸν σύγχρονο κόσμον», σελ. 77-90, «Ἐστία», Ἀθήνα 2001.

Τέλος

χ τῷ Εὐσπλάγγνῳ Θεῷ,
δόξα καὶ εὐχαριστία.

Ἀμήν!